

ŠARIŠ NA STRÁNKACH ŠTÚROVÝCH SLOVENSKÝCH NÁRODNÝCH NOVÍN PRED 170 ROKMI¹

Nadežda JURČIŠINOVÁ

Dňa 9. júna 1848 vyšlo posledné číslo Slovenských národných novín, ktorých vydávanie znamenalo novú etapu vo vývoji počiatkov formovania moderného slovenského národa. Ľudovít Štúr musel vynaložiť mimoriadne úsilie, aby získal príslušné povolenie na ich vydávanie. Začali vychádzať 1. augusta 1845 v Prešporku. Ich vydavateľom a hlavným redaktorom bol Ľudovít Štúr, redaktormi Peter Kellner-Hostinský, Bohuslav Nosák a Móric Jurecký, v roku 1848 aj Ľudovít Dohnány a Janko Štúr. Vychádzali dva razy do týždňa v náklade 400 kusov. Za necelé tri roky vyšlo 292 čísel na 1 168 stranách. Dvojtýždňovou prílohou novín bol *Orol tatránski*, ktorý sa venoval najmä umeleckej literatúre, estetike, národopisu, histórii, vlastivede, hospodárstvu.

Slovenské národné noviny boli prvými slovenskými politickými novinami. Reagovali na páľčivé problémy doby a výrazne skvalitnili pôsobenie a dosah národného hnutia v duchu idey rovnoprávnosti ľudí a národov. Vďaka novinám prenikol nový spisovný štúrovcami kodifikovaný jazyk na verejnosť, významne sa zvýšila a prehĺbila informovanosť o národnom hnutí, o živote v rôznych regiónoch, o dani v Uhorsku, v monarchii i v zahraničí. Mali dobre organizovanú spravodajskú sieť dopisovateľov, ktorí ich spájali so všetkými regiónmi Slovenska. Prekonali tak bariéry regionálnej uzavretosti na Slovensku, posilňovali ľudskú solidaritu, národnú spolupatričnosť a občianske sebavedomie.

Necelý mesiac pred dňom, keď z finančných dôvodov prestali Slovenské národné noviny vychádzať, keďže nebolo v silách redakcie získať potrebné financie na vyplatenie zákonom zvýšenej kaucie, vyšiel 19. mája 1848 v čísle 286 zaujímavý a obsiahly článok pod názvom *Slovo bratskej láski k Šarišanom*, od štúrovca Jozefa Jenču, ktorý ho publikoval pod pseudonymom J. J. Poukázal v ňom na význam Slovenských národných novín pre Slovákov, ktoré boli pre nich „*opravdovým slnkom i telom ducha zahrievajúcim*“, pretože sa v nich čitatelia mohli dozvedieť o záležitostiach národného života a ponúkali skutočný obraz o živote Slovákov. Informácie v nich prichádzali z rôznych kútov Slovenska, dávajúc vedieť, že aj tu bol národný život. Neplatilo to však podľa autora o Šariši: „*Len Šariš, jediní Šariš sa z toho viňau, a všetko toto urobiť zabúdať – zašjeu. Keď sa tak vysloviť smjem, ako mesjaček pred bleskom slnca.*“ Následne však optimistickejšie konštatoval, že situácia nie je až taká zlá, že by to bol región národne vymretý, alebo, že by sa nedal vzkriesiť a „osvietiť“. Nedomnieval sa, že by na Šariši nebol žiaden slovenský rodolub, pretože osobne poznal niekoľkých tu pôsobiacich národovcov počas pobytu u brata Andreja v Prešove v rokoch 1842 – 1844. Nepovažoval Šariš za „pohltený a nasiaknutý cudzím žvlom“, ktorý by prešiel do neslovenskosti. Videl možnosti oživenia tohto regiónu. Dovoľával sa toho, aby aj tu žijúci slovenský ľud sa národne pozdvihol, pretože bol presvedčený, že Šariš nebol

1 Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-15-0036 *Východné Slovensko v 19. a 20. storočí vo vzťahu centra a periférie*.

jedinou nešťastnou oblasťou, ktorá by nemala žiadnych vodcov i „pastierov“ a že by sa tunajší Slováci odlúčili od ostatných Slovákov, čo by ich podľa mienky autora článku pochovalo. Naopak J. Jenčo zdôrazňoval, že na Šariši žili a žijú „mužovia slovenskí“, ktorí sú ochotní z celého srdca zaň bojovať, „*vid'jac, aká poroba a pohroma na nevinní ľud tento a jeho dar Boží – reč a národnosť sa zvalila*“. Príčinu toho, že sa o Šarišanoch v Slovenských národných novinách málo písalo a nedávali o svojom živote vedieť, videl v uzavretosti tohto ľudu, ktorý sa len v súkromí zamýšľal nad svojím biednym postavením. Bol si vedomý toho, že ťažký život a poroba zlomili životný elán tu žijúcich ľudí. Vyzýval ich, aby sa z tohto stavu prebudili a vymanili z osobnej i spoločenskej pasivity a zabojovali o svoju budúcnosť: „*Šariš môj, ty kraj čarovný! Ty kraj rajskou okúzlený krásou! Šarišský ľud slovenský! Či znáš, že Ti už opadli farchy z chrbta...*“ Zvlášť apeloval na národovcov žijúcich na Šariši, aby pozdvihli svoj hlas v mene tunajšieho ľudu a dávali vedieť o jeho pôsobení aj na stránkach Slovenských národných novín.

J. Jenčovi sa v uvedenom článku podarilo výstižne zhodnotiť situáciu na Šariši, čo sa potvrdilo v ďalšom priebehu revolúcie 1848 – 1849. Aj napriek tomu, že tu bolo slovenské obyvateľstvo vo veľkej prevahe, počas revolúcie zostalo k národnému hnutiu a národným problémom ľahostajné. Jediným skutočným prívržencom slovenskej národnej politiky bol evanjelický farár v Sabinove Bohumil Teofil Tertulián Nosák, ktorý tu pôsobil v rokoch 1847 až 1877. Medzi obyvateľmi východného Slovenska šíril prvý politický program Slovákov Žiadosti slovenského národa z 10. mája 1848 a proklamáciu Bratia Slováci! Svojimi slovenskými vojensko-politickými aktivitami na strane Viedne bol stíhaný uhorskými úradmi. V novembri 1848 bol zatknutý, stoliční úradníci mu skonfiškovali všetky písomnosti a 16. novembra 1848 ho prísne stráženého odviezli do Prešova, kde bol väznený a odovzdaný štatariálnemu súdu a ten ho 17. novembra 1848 odsúdil na trest smrti. Po odsúdení bol poslaný do väzenia v Pešti, odtiaľ sa dostal po obsadení Pešti cisárskym rakúskym vojskom a bol prepustený. Okrem neho si aktívne počínal aj Jonáš Záborský v Župčanoch pri Prešove, ktorý 2. mája 1848 uverejnil v Slovenských národných novinách návrh petície s požiadavkami Slovákov a uverejnená bola pod názvom Žiadosti slovenského národa. Jeho zámer s petíciou mu však nevyšiel.

Použitá literatúra:

Slovenskije narodňje novini z roku 1848

SEDLÁK, Imrich. *V Čierťaziach búrok*. Martin : Matica slovenská, 2001, s. 18 – 19. ISBN 80-7090-593-X.

Dejiny Sabinova. Zost. Peter KÓNYA. Sabinov : Mestský úrad Sabinov, 2000, s. 221. ISBN 80-968348-6-X.

Dejiny Bardejova. Zost. KOKUĽA, Andrej – LUKÁČ, Andrej – TAJTÁK, Ladislav. Bardejov : Východoslovenské vydavateľstvo, n. p., Košice pre Šarišské múzeum v Bardejove, 1975.